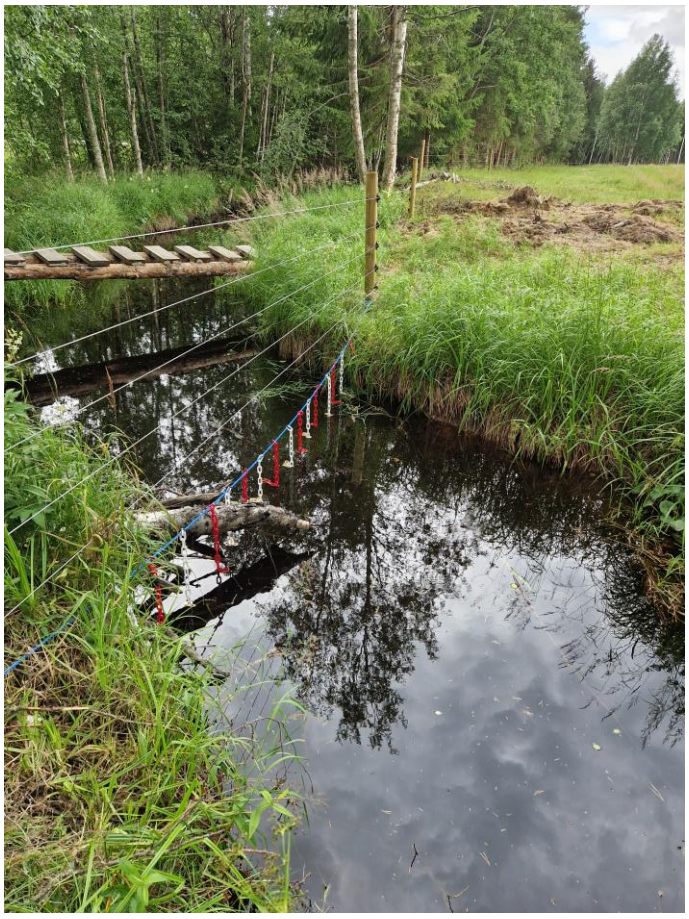
Övergripande riktlinjer för användning av viltskademedel

Västmanlands län 2024–2026

Länsstyrelsen
Västmanlands län

Titel:	Övergripande riktlinjer för användning av viltskademedel Västmanlands län 2024–2026
Författare:	Enheten för vilt, veterinär och djurskydd
Diarienummer:	5805–2024
Utgivningsår:	2024
Omslagsbild:	Daniel Mallwitz, Länsstyrelsen i Västmanlands län

Förord

Viltförvaltningsdelegationen beslutade om övergripande riktlinjer för användning av viltskademedel i länet, enligt 3 § i förordning (2009:1474) om viltförvaltningsdelegationer, vid ordinarie möte den 5 september 2024 (se protokoll), Länsstyrelsens diarienummer 5805–2024. Denna handlingsplan ska gälla som övergripande riktlinjer för bidrag och ersättningar enligt Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd om bidrag och ersättningar för viltskador enligt 11 och 12 §§ viltskadeförordningen (2001:724).

Riktlinjerna gäller tills vidare. Dessa ska årligen utvärderas och vid behov uppdateras. Riktlinjerna ska vara stöd och vägledning för Länsstyrelsen vid frågor gällande användning av viltskademedel i länet. När Naturvårdsverket uppdaterar de nationella riktlinjerna implementeras de i länets riktlinjer.

Västerfärnebo, 5 september 2024

Innehåll

FÖRORD ... **3**

1 ÖVERGRIPANDE RIKTLINJER FÖR ANVÄNDNING AV VILTSKADEMEDEL I VÄSTMANLANDS LÄN ... **5**

1.1 Bakgrund ... 5

1.2 Bestämmelser om bidrag till förebyggande åtgärder och ersättning för viltskada ... 5

2. SKADEFÖREBYGGANDE ÅTGÄRDER ... **7**

2.1 Vid skada på gröda ... 7

2.1.1 Mål ... 7

2.1.2 Bidrag ... 7

2.1.3 Ersättning ... 8

2.2 Vid skada på tamdjur ... 8

2.2.1 Bidrag ... 8

2.2.2 Ersättning ... 9

2.2.3 Boskapsvaktande hundar ... 10

2.3 Vid skada på hund ... 10

2.3.1 Lån av skyddsväst ... 10

2.3.2 Bidrag för skyddsväst ... 10

2.3.3 Ersättning hund ... 11

2.4 Vid skada på bikupor och ensilagebalar av björn och övrigt ... 11

3. ERSÄTTNING ... **12**

4. BESIKTNINGSPERSONER ... **13**

1. Övergripande riktlinjer för användning av viltskademedel i Västmanlands län

1.1 Bakgrund

Sedan 1995 finns ett viltskadesystem i Sverige som bygger på den grundläggande principen att viltskador ska förebyggas och detta ska huvudsakligen ske genom jakt. När det gäller jaktbart vilt som t.ex. älg och vildsvin ska skadorna om möjligt helt kontrolleras genom jakt, så att populationerna av dessa arter balanseras mot de skador de orsakar.

Om skada uppstått p.g.a. att den skadelidande inte haft tillräckliga möjligheter att skydda sin egendom, gröda eller djur därför att skadan orsakats av fredat vilt, kan de få ersättning av statsmedel. Sådana skador ska dock i första hand förebyggas genom andra åtgärder än jakt (förebyggande åtgärder). För lämpliga sådana åtgärder kan bidrag av statsmedel lämnas.

1.2 Bestämmelser om bidrag till förebyggande åtgärder och ersättning för viltskada

Följande bestämmelser ligger till grund för de övergripande riktlinjerna om användning av viltskademedel som gäller i Västmanlands län:

- Förordning 2017:1254 om statligt stöd av mindre betydelse inom jordbrukssektorn
- Viltskadeförordningen, 11-11a, 11c-11e och 12 §§
- Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd (NFS 2018:5) om bidrag och ersättningar för viltskador enligt 11 och 12 §§ viltskadeförordningen (2001:724)

Enligt 7 § (NFS 2018:5) får bidrag inte lämnas till åtgärder som avser:

- skydd av egendom vars karaktär är särskilt skadeutsatt,
- skydd av egendom avsedd för annan användning än näringsverksamhet, omfattning av annat statligt stöd.

Enligt 8 § (NFS 2018:5) får bidrag användas till att förebygga skador på hund som inte används i näringsverksamhet (t.ex. skyddsvästar) och till andra skadeförebyggande åtgärder (t.ex. inköp av egen skrämselutrustning) om det finns särskilda skäl.

Naturvårdsverket tilldelar årligen länsstyrelserna medel för bidrag till åtgärder för att förebygga skada av fredat vilt. Ersättning för skada får med samma medel lämnas om det är uppenbart oskäligt att den skadelidande själv svarar för de kostnader som skadan föranleder. Vid prövningen av bidrags- och ersättningsärenden ska enligt 11e § viltskadeförordningen särskilt beaktas om viltet får jagas, skadans omfattning samt möjligheterna att genomföra en effektiv skyddsjakt eller andra skadeförebyggande åtgärder.

Enligt 3 § förordningen om viltförvaltningsdelegationer ska en viltförvaltningsdelegation besluta om övergripande riktlinjer för användningen av bidrag och ersättningar enligt viltskadeförordningen.

2. Skadeförebyggande åtgärder

2.1 Vid skada på gröda

Skador i gröda av fredade fåglar (svan, trana samt alla gäss förutom grågås och kanadagås) uppstår främst under vår och höst.

Länsstyrelsen har skrämselutrustning som kan lånas ut, i mån av tillgång, till berörda lantbrukare som har problem med stora fredade fåglar. Skrämsel är en kortsiktig åtgärd som kräver en aktiv arbetsinsats. Mer långsiktiga åtgärder är att t.ex. anlägga avledningsåkrar. Länsstyrelsen erbjuder kostnadsfri rådgivning om skadeförebyggande åtgärder, samt besiktning av skador.

2.1.1 Mål

Länsstyrelsens övergripande riktlinjer för användningen av viltskademedlen gällande skador av stora fredade fåglar d.v.s. svanar, tranor och alla gäss utom kanadagås och grågås, i jordbruket har följande mål.

Långsiktiga mål

- Att minska skadorna i jordbruket av stora betande fåglar
- Att öka förståelsen för förvaltningen av stora betande fåglar
- Att verka för att nationella och regionala förvaltningsplaner tas fram för fåglar som gör skada i jordbruket
- Att följa upp och utvärdera vidtagna åtgärder

Kortsiktiga mål

- Att jordbrukare känner till viltskadesystemet och de skyldigheter de själva har samt de möjligheter till hjälp som finns att få
- Att styra fåglarna till platser där de gör minsta möjliga skada i jordbruket och i möjligaste mån bort från produktiv mark

2.1.2 Bidrag

Bidrag kan lämnas till förebyggande åtgärder t.ex. skrämselutrustning. Vid bidrag till skrämselutrustning är bidragsbeloppet högst 100 % av varans inköpspris exklusive moms. Vid bidrag för ljudskrämmor, laser och drönare bör Länsstyrelsen ställa krav på samordning i större områden och överväga att endast lämna en del av inköpskostnaden i bidrag, då produkterna är mycket dyrare, men med liknande skrämseleffekt som annan skrämselutrustning.

Innan inköp av utrustning lämnas en bidragsansökan in på särskild blankett. Efter handläggning och positivt beslut kan utrustningen köpas in. Utbetalning av bidrag görs när kvitto på inköpt material inkommit till Länsstyrelsen.

Avledningsåkrar anläggs på uppdrag av Länsstyrelsen och ersättning utgår enligt avtal.

2.1.3 Ersättning

Skador i gröda orsakad av fredade fåglar ersätts med den skadade grödans värde på besiktningsdagen. Länsstyrelsen får lämna ersättning upp till 100 % för direkta kostnader för skador på gröda. Enligt 4 § NFS 2018:5 kan även bidrag eller ersättning ges för skador orsakade av ofredade fåglar vid höga tätheter av dessa eller vid särskilt utsatta lokaler. För att ersättning ska betalas ut krävs att den skadade grödan är besiktad av godkänd personal från Länsstyrelsen och att besiktningsprotokoll finns bifogat till ansökan.

2.2 Vid skada på tamdjur

I akuta situationer kan Länsstyrelsen sätta upp olika typer av akutåtgärder. Exempel på möjliga akutåtgärder är strömförande akutstängsel, ett elnät som snabbt går att sätta upp, eller ”lapptyg”, en lina med tygremsor. Länsstyrelsen har även olika ljus- och ljudskrämmor att låna ut i mån av tillgång. Detta är kortsiktiga åtgärder som ej ska ses som långsiktiga eller permanenta lösningar.

Länsstyrelsen erbjuder kostnadsfri rådgivning om förebyggande åtgärder samt besiktning av skador.

2.2.1 Bidrag

Bidrag för förebyggande åtgärder går att söka hos Länsstyrelsen. Från viltskademedlen kan bidrag sökas för rovdjursavvisande stängsel på mark som både är blockad och oblockad.

Normalt lämnas bidrag enligt följande prioriteringsordning:

1. Besättningar med får eller get som har haft angrepp av rovdjur vid minst ett tillfälle under det senaste året.
2. Besättningar av får eller get belägna i områden med stationär rovdjursförekomst.
3. Besättningar av får eller get utanför område med stationär rovdjursförekomst.
4. Bidrag till underhåll för röjning under av Länsstyrelsen godkända permanenta rovdjursavvisandestängsel.

För uppförande av rovdjursavvisande stängsel gäller bidrag med upp till 100 % av kostnaden av stängslets inköpspris exklusive moms till både företag och privatpersoner enligt 10, 11 och 12 §§§ (NFS 2018:5). Som grund gäller 58 kronor per meter stängsel samt maximalt 5790 kronor för aggregat. Stängslen ska sättas upp enligt Viltskadecenters och besiktningsmannens instruktioner på angiven fastighet, på mark som utnyttjas under minst fem betessäsonger framöver.

Innan inköp av utrustning lämnas en bidragsansökan in på särskild blankett. Efter handläggning och positivt beslut kan utrustningen köpas in. Utbetalning av bidrag sker efter godkänd slutbesiktning av besiktningsmannen. Länsstyrelsen erbjuder kostnadsfri rådgivning och besiktning av stängsel.

Tillsyn och skötsel av bidragsbeviljat stängsel ansvarar sökanden för. Enligt 13 § (NFS 2018:5) kan bidrag lämnas i mån av medel för underhåll av stängsel, t.ex. röjning av växtlighet under stängsel. Bidraget utbetalas med 6 kronor per meter stängsel. Bidrag lämnas maximalt en gång per år och stängsel. Ansökan lämnas till Länsstyrelsen. Sökande intygar att stängslet är i fullgott skick vilket är ett krav för att bidraget ska utbetalas. Stickprov görs på stängsel äldre än fem år för att kontrollera skicket.

Rovdjursavvisande stängsel som inte bedöms uppnå fullgott skick kan beviljas bidrag för att upprustning/komplettering. Bidrag utbetalas med 28 kronor per meter stängsel samt max 5790 kronor för aggregat. Länsstyrelsen och djurägare bör samråda kring befintliga stängsel innan ansökningar beviljas för att avgöra om det är möjligt att nå ett resultat som uppfyller kriterierna för rovdjursavvisande stängsel.

Bidrag lämnas normalt sett inte till åtgärder för att skydda hästar eller nötbesättningar. Skador på nöt och häst är sällsynta och bidrag kan ges endast i särskilda fall.

2.2.2 Ersättning

Dödade djur och materiell skada orsakad av det skyddade djuret ersätts med 100 % av kostnaden enligt priser angivna av Viltskadecenter. Ersättning för veterinärvård och ordinerad medicin får ersättas med 100 %. Eftersök av djur som sprungit bort i samband med angrepp av rovdjur får ersättas med maximalt två arbetstimmar per djurenhet, maximalt ersättningsbelopp per arbetstimme är 465 kronor, max 6 timmar per djurenhet om det rör sig om djur på fritt skogsbete.

1 djurenhet (DE) motsvarar 1 ko eller 6 st får eller lamm. Vid färre djur än 1 DE utgår ersättning motsvarande 1 DE.

Länsstyrelsen hjälper till med förebyggande åtgärder efter ett angrepp. Bidrag täcker maximalt 100 % av kostnaden samt utbetalas med 465 kronor per timme arbete samt 25 kronor per mil för transportkostnader.

Exempel på förebyggande åtgärder följer nedan:

- att flytta djur till mindre skadeutsatta beten,
- att stalla in djur tidigare än vad som planerats,
- extra foder med anledning av flytt av djur,
- bevakning av djur,
- uppsamling av kadaver och transport till destruktion samt destruktionskostnader.

2.2.3 Boskapsvaktande hundar

Länsstyrelsen kan bevilja bidrag till hundar som vaktar tamdjur (får och getter), om man väljer rätt typ av hund och följer riktlinjerna från Viltskadecenter. Bidrag får lämnas med högst 100 % av inköpspriset till både privatpersoner och företag enligt 10, 11, 12 §§§ (NFS 2018:5).

Länsstyrelsen prövar ansökan om tillstånd till att hålla boskapsvaktande hund (tidigare Viltskadecenter).

2.3 Vid skada på hund

Länsstyrelsen erbjuder kostnadsfri rådgivning om förebyggande åtgärder samt besiktning av skador på hundar. Besiktning av skadad hund ska ske snarast efter uppkomst, kan även göras i samarbete med veterinär.

2.3.1 Lån av skyddsväst

Länsstyrelsen har köpt in skyddsvästar för jakthundar som efter ansökan lånas ut under jaktsäsongen till jakthundägare. Syftet är att jakthundägare ska kunna prova hur västen fungerar på hunden samt storlek m.m. innan de eventuellt köper in en egen väst.

2.3.2 Bidrag för skyddsväst

Bidrag för skyddsväst går att söka hos Länsstyrelsen. Bidragsbeloppet är maximalt 5790 kronor eller 50 % av inköpspriset för skyddsväst med piggar. Västen ska vara av sådan modell som rekommenderas av Viltskadecenter. Bidraget kan även betalas ut till hundar i näringsverksamhet i särskilda fall.

Bidrag betalas ut till en hund per sökande per år, i första hand till aktiva jakthundar.

Innan inköp av utrustning lämnas en bidragsansökan in på särskild blankett. Efter handläggning och positivt beslut kan utrustningen köpas in. Utbetalning av bidrag görs när kvitto på inköpt material inkommit till Länsstyrelsen.

2.3.3 Ersättning hund

Enligt 29 § (NFS 2018:5) får Länsstyrelsen lämna ersättning enligt följande:

- För försäkrad hund som skadats av ett stort rovdjur får ersättning lämnas med maximalt 5000 kronor för självrisk. Ytterligare ersättning kan lämnas för andra styrkta kostnader som skadan orsakat och som inte omfattas av försäkringsskyddet med maximalt 8000 kronor,
- För oförsäkrad hund som skadats av ett stort rovdjur får ersättning lämnas med maximalt 10 000 kronor för veterinärvård samt övriga kostnader i samband med skadan,
- För försäkrad eller oförsäkrad hund som dödas, avlider, eller avlivas efter skada av ett stort rovdjur kan ersättning lämnas med maximalt 25 000 kronor.

2.4 Vid skada på bikupor och ensilagebalar av björn och övrigt

Björnar kan ibland orsaka omfattande skador på bikupor, särskilt i anslutning till skogsmark. Skrämselanordningar så som ljud- och ljusskrämmor kan förebygga detta, men det effektivaste skyddet är tretrådigt elstängsel.

Biodlare kan ansöka om bidrag på kostnader upp till 5000 kronor för material.

Vidare kan biodlare i områden med fast förekomst av björn ansöka om bidrag för uppsättning av rovdjursavvisande stängsel. Bidrag lämnas med maximalt 100 % av kostnaden samt utbetalas med 58 kronor/meter (max 120 meter per bigård) samt 5790 kronor för aggregat. Bidrag ges i särskilda fall i mån av medel.

Ersättning för skadad bikupa orsakat av björn eller annat fredat vilt kan ges med max 6950 kronor per kupa/samhälle (maxbelopp för bin 3475 kronor och maxbelopp för material (kupa, låda, ram) 3475 kronor).

Björnar kan även orsaka skador på ensilagebalar. Inköp av ensilage, hösilage och hö som skadas av björn ersätts med 925 kronor per bal. I områden med fast förekomst av björn kan även bidrag lämnas för stängsel runt balar med samma summa som för bigårdar ovan.

Ersättning kan även ges för arbete med reparation av stängsel t.ex. och ”jordbruksbyggnader” med 465 kronor per timme.

3. Ersättning

Den som drabbas av en viltskada och som avser att ansöka om ersättning för skadan ska utan dröjsmål efter det att skadan upptäckts anmäla skadan till Länsstyrelsen enligt 10 § (NFS 2008:16). Skadorna ska också snarast besiktigas av en besiktningsperson enligt (11 § NFS 2008:16). Besiktningspersoners verksamhet får bekostas av viltskademedlen.

Ersättning för viltskador ersätts enligt Viltskadekungörelsen NFS 2008:16 samt de mallar som framtagits av Viltskadecenter som rör skada på tamdjur och på gröda.

Ersättning ska i första hand täcka skador, orsakade av björn, lo, varg, trana, gås och svan. Ingen prioritering ska ske för utbetalning av ersättning för viltskador.

Med stöd av det undantag som anges i 26 § NFS 2018:5 kan Länsstyrelsen lämna ersättning även till privatpersoner med 80% (10 §) om Länsstyrelsen bedömer att det finns särskilda skäl för det.

4. Besiktningspersoner

Besiktningspersoner ska förordnas så att de förutom i Västmanlands län kan utöva sin verksamhet i hela eller delar av angränsande län. Besiktningspersonerna är förordnade eller anställda av Länsstyrelsen för att besiktiga skador orsakade av fredat vilt. De ska ha genomgått Viltskadecenters grundutbildning och fortbildningar.

Länsstyrelsen kan nås dygnet runt på telefon: 010-224 93 94

Länsstyrelserna i Västmanlands län och Uppsala län har gemensamt beredskapssystem för angrepp på tamdjur. Beredskapen bemannas varannan vecka av Uppsala län och varannan vecka av Västmanlands län enligt följande:

26 juni – 21 augusti	alla dagar kl 8-20
1 april- 30 september	kontorstid 8-16.30, vardagar kl
	16.30-20 samt helger kl 8-20
1 oktober - 31 mars	kontorstid kl 8-16.30 samt helger kl 8-20

Länsstyrelsen
Västmanlands län

www.lansstyrelsen.se/vastmanland